

**МЕЂУНАРОДНИ
НАУЧНИ СКУП
„СВЕТИ ЦАР КОНСТАНТИН
И ХРИШЋАНСТВО“**

Ниш 2013.

Ивица Живковић

*Српска православна богословија
Св. Кирила и Методија, Ниш
(ivica.zzivkovic@gmail.com)*

Међународни научни скуп „Свети цар Константин и хришћанство“, на којем је учествовало око сто тридесет научника из више земаља Европе, Америке и Аустралије, одржан је у Нишу од 31. маја до 2. јуна 2013. године. Идеја о овој конференцији потекла је од тадашњег Епископа нишког, сада Патријарха српског Г. Иринеја, на Годишњој скупштини Центра за црквене студије у Нишу 2010. године, када је и отпочео рад на њеном организовању. Патријарх Иринеј задржао је место покровитеља овог скупа, а на чело Организационог одбора и Програмског савета дошао је нови Епископ нишки Г. Јован. Поред Центра за црквене студије, у организацији овог научног скупа учествовали су и Институт за православне хришћанске студије Универзитета у Кембриџу, Институт за византијско-сло-

венске студије „Иван Дујчев“ из Софије, Институт за национална и верска питања из Солуна, Одељење за историју Филозофског факултета из Београда и Филозофски факултет из Ниша.

Отварање конференције

Програм Међународног научног скупа „Свети цар Константин и хришћанство“ почео је церемонијом свечаног отварања у Светосавском дому Саборне цркве 31. маја у 10 часова. У име Његове светости Патријарха и Његовог преосвештенства Епископа нишког присутне је поздравио протојереј-ставрофор Милутин Тимотијевић, ректор Богословије Светог Кирила и Методија. Пригодне говоре упутили су професор др Зоран Перишић, градоначелник Ниша, др Милета Радојевић, директор Канцеларије за сарадњу са црквама и верским заједницама, и професор др Драгиша Бојовић, управник Центра за црквене студије.

На пленарном заседању које је одржано на Филозофском факултету од 12 часова истог дана, британски академик и чувени

православни филозоф о. Андреј Лаут истакао је да се са обраћењем Константина захтев Римског царства за универзалном влашћу поклопио са универзалним захтевом Цркве да проповеда свим народима – на основу чега је Црква лако склизнула у то да постане организација за спровођење верске политике цара. Професор др Радомир Поповић са Православног богословског факултета у Београду изнео је преглед правила Првог васељенског сабора, која дају јасан увид у унутрашњи живот и поредак Цркве у Константиново доба. Руски академик Анатолиј Турилов говорио је о тајанственој историји сребрног реликвијара у којем је био чуван део моштију светог цара, које су у Русију доспеле из средњовековне Србије. На крају пленарног заседања развијена је плодна дискусија у којој је узео учешћа још један од светских ауторитета константиновских студија, професор Тимоти Барнс из Единбурга.

Радни део конференције састојао се од девет сесија које су, према програму, биле подељене у по три секције паралелно вођене у слушаоницама Филозофског факултета. У три конференцијска дана одржано је, практично, двадесет шест сесија. За модераторе ових јединица именовани су неки од најугледнијих учесника скупа: Грем Џонс са Оксфорда, Алберто Ферейро из Си-

јетла, Норберт Видок из Ополе, Торстејн Толефсен из Осла, Михаил Казаков из Смољенска, Димитриос Москос из Атине, Џеф Дан из Бризбејна, Елени Влахопулу из Солуна и други. Противно обичајима вишедневних скупова, интересовање за рад сесија трајало је до самог краја. Последња, девета сесија, била је и најпосећенија, најдужа по трајању и због даљег тока програма морала је бити прекраћена.

Првог дана конференције најзапаженија саопштења имали су већ поменути Тимоти Барнс, као и двојица млађих теолога из Санкт Петербурга, Андреј Даровски и Дмитриј Бирјуков. Професор Барнс изнео је тезу да однос државе према хришћанима уопште није био тема дискусије Константина и Ликинија у Милану 313. године. По њему, сусрет двојице императора имао је сличну историјску важност и циљеве какве ће векови-ма касније имати Конференција савезника на Јалти пред окончање Другог светског рата. О адми-

нистративној државној подели и значењима у време Константина говорили су Грем Џонс са Оксфорда, као и професори Павел Филипчак и Јачек Вјевјоровски из Лођа. На крају своје сесије они су заједно са професорком Хагит Сивен из Канзаса, САД, развили жестоку дискусију.

Другог дана конференције запажена излагања на бугарском језику имали су Васја Велинова, управница Центра за византијско-словенске студије, о Константину Великом у византијској и словенској историографији, и Александар Омарчевски, декан софијског богословског факултета, о Криспу и Фаусти као „ноћној мори“ Светог Константина. Врхунска саопштења имали су Антуса Папајанаки са Оксфорда, из области византијске археологије, и Алберто Ферreiro из Сијетла, САД, из старе хришћанске књижевности.

У другој сесији група филозофа из Скандинавије и балканских земаља обрадила је значајне моменте Константино-

вог дела из угла светомаксимовских теолошких студија. У другој секцији ове сесије неколико домаћих историчара из Београда и Ниша (Милош Антоновић, Радивој Радић, Бојан Јовановић, Александар Узелац) отворили су важне теме из наслеђа константиновског предања у српској националној историји.

У поподневним сесијама другог дана могле су се чути занимљиве анализе Михаила Казакова из Смољенска, Русија – о религијској толеранцији како су је хришћани и пагани схватили у IV веку, и Димитрија Москоса из Атине, о ставу раног египатског монаштва према Константину и идеји хришћанског царства. Маријана Вуковић са Централног европског универзитета у Будимпешти анализира је средњовековне словенске изворе потекле из ране агиографске традиције о Константину као земаљском владару, која се разликује од уобичајене званичне глорификације Константина на трагу Јевсевијеве политичке теологије.

Међу најзанимљивијим излагањима трећег дана међународног научног скупа „Свети цар Константин и хришћанство“ била су саопштења историчарки Монике Вајт из Нотингема, о поштовању Светог Константина у премонголској Русији, и Мажане Кучниске из Познања, о улози Константиновог идеала у хришћанству пољ-

ско-литванске државе. Одличне реферате из историје уметности поднели су Маријана Боднарук из Будимпеште, Бранка Цуца из Милана, Винка Бубић из Загреб и Елени Влахопулу из Солуна. Можда је најзначајнији тренутак трећег конференцијског дана био наступ дон Франческа Браскија из миланске Библиотеке Амброзијана, на тему нове дефиниције коју је улога хришћанског цара задобила по окончању аријанске кризе.

Зборник радова са научног скупа „Свети цар Константин и хришћанство“ у два тома на више од 1200 страна одштампан је и подељен учесницима уочи почетка конференције. Промоција овог зборника одржана је 2. јуна у 20 часова у Светосавском дому. Том приликом говорили су високи представници саорганизатора конференције.

Професор Атанасиос Ангелопулос из солунског Института за национална и верска питања говорио је о актуелности Миланског едикта, истичући да је

слобода савести почетак других слобода и семе свих политичких права на која се позивају грађани савременог света. Васја Велинова из софијског Центра за византијско-словенске студије рекла је да су аутори радова у овом зборнику покушали да дају одговор на питање ко је Константин за нас модерне људе који живимо у време постмодернизма: легенда, мит, историјска личност или светац? У већини случајева немамо категоричне одговоре већ само отварање хоризоната за нова научна истраживања. Једно се не може порећи: историјски и легендарни лик Константина Великог су нераздвојиви. Синиша Мишић са Одељења за историју београдског Филозофског факултета напоменуо је да се у овом зборнику налазе радови који су донели нове резултате и који ће будући истраживачи ових тема морати да узму у обзир. Тимоти Барнс најављен је као човек који већ деценијама помера границе константиновских студија и као најкомпетентнији да оцени значај овог зборника. Он је назвао зборник спомеником научних доприноса различитих дисциплина, који ће, надајмо се, трајати наредних седамнаест векова. Ово је обележавање рођења ере која је у своје време обухватила читав медитерански свет, а која, нарочито на овим просторима, траје до данашњих дана – истакао је Барнс.

Професор др Драгиша Бовић, управник Центра за црквене студије, главног органи-

затора конференције, упутио је завршну поруку, делећи заслуге за њен успешан рад у три нивоа: организаторе, учеснике скупа и Организациони одбор. Оно што никада не смемо да заборавимо је Божји благослов. У времену, простору и атмосфери у којој се налазио Центар за црквене студије, успех овог научног скупа спада у велика Божја чуда. □

ДВА КРАТКА ПРИКАЗА¹

Александар Добријевић
Одељење за филозофију
Филозофски факултет
Универзитет у Београду
(adobrije@f.bg.ac.rs)

Образовање, упркос свему

Зоран Димић, *Рађање идеје универзитетима* (Сремски Карловци/Нови Сад: Издавачка књижевница Зорана Стојановића, 2013, 282 стр.)

Књига *Рађање идеје универзитетима* Зорана Димића дола-

зи у прави час. Шта то значи? Најпре то да је „идеја универзитета“, упркос својој старости, најживља онда када се налази у кризи, а сада је, или већ одавно траје, време њене кризе. Потом, неопходно је нагласити, Димић налази уверљив начин да ревитализује и реактуализује оне аспекте те идеје за које би се могло тврдити да су, историјски гледано, мање-више били тек потентни, ларвални, неиспољени. Напослетку, сила отпора иманентна идеји универзитета, сила која и даље зрачи из потцењиване јер одвише хабане речи „просвеће-

¹ Прикази су рађени у оквиру пројеката „Истраживање климатских промена и њиховог утицаја на животну средину, праћење утицаја, адаптација и ублажавање“, потпројекат „Етика и политике животне средине: институције, технике и норме пред изазовом промена природног окружења“ (бр. 43007) и „Ретке болести: молекуларна патофизиологија, дијагностички и терапијски модалитети и социјални, етички и правни аспекти“, потпројекат „Биоетички аспекти: морално прихватљиво у биотехнолошки и друштвено могућем“ (бр. 41004), које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.